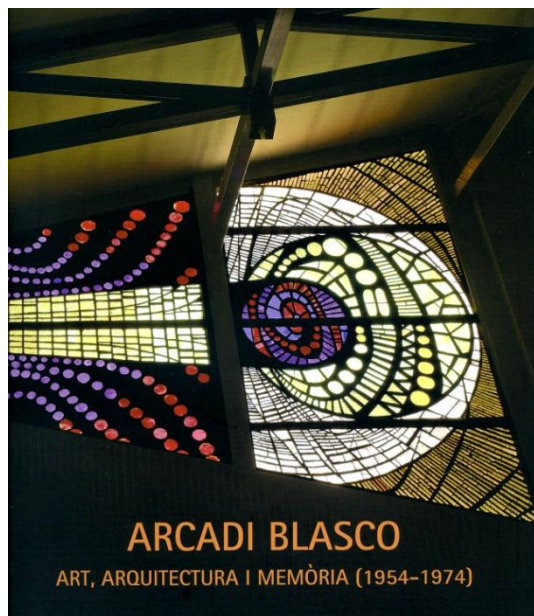

ARCADI Blasco : art, arquitectura i memòria (1954-1974) / [autores de los textos: José Piqueras Moreno ...et al.]

Alicante : Museu Universitat d'Alacant, D.L. 2017

277 p. : fot. col., plan., secc. ; 26 cm.

Catálogo de la exposición "Arcadi Blasco: art, arquitectura i memòria (1954-1974)" celebrada en el Museu de la Universitat d'Alacant entre enero y mayo de 2017

Texto en castellano y valenciano

Bibliografía

D.L. A. 39-2017

ISBN 978-84-945801-4-7

1. Blasco, Arcadi 2. Cubillo, Luis 3. Instituto Nacional de Colonización (España) 4. España 5. Exposiciones 6. Catálogos 7. Artes 8. Arquitectura religiosa 9. Artesanía 10. Artes plásticas 11. Artes decorativas 12. Vidrieras 13. Cerámica 14. Iglesias I. Piqueras Moreno, José II. Centelles Soler, Miguel III. Bazán de Huerta, Moisés IV. García Herrero, Jesús V. Universidad de Alicante. Museo

11.12 Monografías

COAM 18773

ARCADI BLASCO

ART, ARQUITECTURA I MEMÒRIA (1954-1974)

UNIVERSITAT D'ALACANT

Manuel Palomar Sanz
RECTOR

Carles Cortés Orts
VICERECTOR DE CULTURA, ESPORT I LLENGÜES

ARCADI BLASCO ART, ARQUITECTURA I MEMÒRIA (1954-1974)

Gener - Maig, 2017
Sala Cub, MUA

ORGANITZA I PRODUÏX
Museu de la Universitat d'Alacant. MUA

EXPOSICIÓ

COMISSARIAT

José Piqueras Moreno

COORDINACIÓ TÈCNICA

Sofia Martín Escribano, MUA

DISSENY I MUNTATGE

David Alpañez Serrano. MUA
Stefano Beltrán Bonella. MUA
Bernabé Gómez Moreno. MUA

DIDÀCTICA

Remedios Navarro Mondéjar, MUA
David Alpañez Serrano, MUA

ARXIU

Teresa Alberó Martínez
Ana Pastor González-Nicolas

EXECUCIÓ

Servei de manteniment de la UA

AUDIOVISUAL

Mariló Berenguer Ros. FGUA

PUBLICACIÓ

COORDINACIÓ / EDICIÓ

José Piqueras Moreno

AUTORS DE TEXTOS

José Piqueras Moreno
Miguel Centellas Soler
Moisés Bazán de Huerta
Jesús García Herrero

DISSENY

Bernabé Gómez Moreno. MUA

TRADUCCIONS

Servei de Llengües i Cultura

COL·LABORACIÓ ESPECIAL

Sara Blasco Perujo
Luis Cubillo Cubillo
Mariló Berenguer Ros

FOTOGRAFIA

Arxiu Fotogràfic MUA
Arxiu Fotogràfic Arcadi Blasco
Archivo Fotográfico COAM
Mariló Berenguer
Roberto Ruiz
Jesús García Herrero
Miguel Centellas Soler
Moisés Bazán de Huerta
José Piqueras
Archivo MAGRAMA
Ismael Mesas
Agustín Rico
Fernando Gosálbez Iborra
José Manuel Quesada

OBRA

Col. MUA.
Depósito MUA
Col. Arcadio Blasco
Col. Luis Cubillo de Arteaga
Legado Cubillo, COAM

AGRAÏMENTS

Sara Blasco Perujo
Agar Blasco Perujo
Yago Blasco Perujo
Isidro Blasco Perujo
Carmen Perujo

Família Cubillo de Arteaga

Luis Cubillo Cubillo
Faust Ripoll Martínez
Carles Cortés Orts
Santi Bueno Fernández
Lola Mateo López
Loreto Carbonell Pastor
Emilio Soler Pascual
Pere Miquel Campos
José M. Caballero Bonald
José Luis Sánchez
Tomás del Castillo
José Mª Carrascosa
Rafael García Berenguer
Mónica Gascón
Rosa Mª Castells González
Juana Mª Balsalobre
Antonio Maciá Mateu
Andrés Martínez Medina
Alberto Sanz Hernando
Jesús García Herrero
Miguel Centellas Soler
Moisés Bazán de Huerta
Esther Abujeta Martín
Ángel Bonilla Martínez
Francisco Jesús Orozco Mengíbar
Julián Puras
Asunción Montero Hernández
Alfonso J. Salor
Pedro Sánchez Domínguez
Santos Hernández Rodríguez
Mª Carmen Iglesias Garzón
Paqui, Maruanas
Miguel Peinado

Antonio Mora Polanco
José Francisco Gil Blanco
Paco Gómez
Fray Damián, Padres Capuchinos
Manuel González
Juan Carlos Avitia Aguilar
Marciano Santervas
Fernando Linares
Antonio Manzano
Manuel Infante Téllez
Ángel Campos
Antonio Hernández Montaña
José Antonio Poves García
José Manuel González Trobo
Padre Cándido, Jesús de Nazaret
José Manzano
Luisa Manzano Cassillas
Juan Pedro Recio García

Arzobispado de Sevilla
Obispado de Plasencia
Obispado de Mérida-Badajoz
Obispado de Córdoba,
Vicaría General
Diócesis de Asidonia-Jerez
Párrocos pueblos de colonización
Alcaldes pueblos de colonización
Ministerio de Agricultura, Ali-
mentación y Medio Ambiente.
Mediateca.
Servicio Histórico COAM
Ajuntament de Mutxamel.
Concejalía de Cultura

ISBN: 978-84-945801-4-7
Depòsit legal: A 39-2017
Imprimix: INGRA Impresores
© De l'edició, Museu de la Universitat
d'Alacant. MUA
© Dels textos, els/les autors/es
© De les imatges, els/les autors/es
© Arcadi Blasco: VEGAP, Alicante, 2017

ARCADI BLASCO

ART, ARQUITECTURA
I MEMÒRIA
(1954-1974)

L'abril del 2014, un any després de la defunció d'Arcadi Blasco Pastor (1928-2013), el Museu de la Universitat d'Alacant va publicar *Arcadi Blasco en l'horitzó de la memòria*, amb diversos textos redactats per experts i amics en homenatge al nostre benllogut artista de Mutxamel, amb qui mantenim una estreta vinculació i el llegat de la qual ens acompanya. En la presentació citàvem algunes de les aportacions d'Arcadi Blasco a la Universitat d'Alacant, i destacàvem la presència de la seua escultura "Diàlegs" (1992) al Campus de Sant Vicent del Raspeig, la seua gran labor des del Patronat del Museu de la Universitat d'Alacant, la donació d'obres molt significatives per als fons de la seua col·lecció d'art contemporani i la participació en diversos projectes i activitats del MUA.

Arcadi, com a defensor ferm i compromès dels valors cívics, l'educació i la cultura, va ser guardonat l'any 2005 amb el Premi Maisonnave que atorga la nostra Universitat. Una mica més tard, la gran sala del MUA va allotjar la gran exposició antològica "Arcadi Blasco. Narrador d'objectes" inaugurada a la fi del 2008. I, ja en els primers mesos del 2013, es van desenvolupar diverses activitats com l'exposició "Arcadi Blasco: relats de línies i fang"; diversos tallers didàctics, entre aquests un en col·laboració amb l'EASDA del que va sorgir l'escultura ceràmica "Homenatge a Arcadi Blasco", ja instal·lada en el Campus; unes jornades titulades "Al voltant d'Arcadi Blasco" i una taula redona sobre "Arcadi Blasco i Educació". Finalment, gràcies a l'acord i la col·laboració de la seua família, es van iniciar al MUA els treballs de catalogació, arxiu i conservació del llegat documental, cultural i artístic d'Arcadi, tot això amb l'auspici del Vicerectorat de Cultura, Esports i Llengües.

El nou repte que ara ens ocupa ha sigut desenvolupar la investigació, el coneixement i la difusió de l'obra amb prou faenes coneguda de Blasco aplicada a l'arquitectura religiosa i civil des de mitjan dels anys cinquanta fins a principis dels setanta del segle passat. És a dir, un treball historiogràfic realment nou els resultats sorprenents del qual es mostren en aquesta exposició del MUA titulada "Arcadi Blasco. Art, arquitectura i memòria (1954-1974)" i en les activitats paral·leles, tant els tallers didàctics del MUA, com un cicle de conferències amb destacats especialistes, professors, crítics d'art i arquitectes, novament gràcies al comissariat i coordinació del professor José Piqueras.

De ben segur que aquesta exposició, amb els panells, les maquetes, els quadres ceràmics, les pintures, els dibuixos i els documents, sorprendrà per la quantitat i la qualitat d'una obra amb prou faenes coneguda, concretada en vidrieres, murals ceràmics i mosaics que Arcadi va fer en nombroses esglésies dels pobles de colonització, en temples de diverses ciutats espanyoles, especialment a Madrid, com també en altres edificis, com queda reflectit en els articles i les fotografies d'aquesta excel·lent publicació. A això també contribuiran els audiovisuals produïts per a l'ocasió pel Taller d'Imatge (FGUA), després de filmar una gran part d'aquestes obres en diferents províncies al llarg del 2016. Gràcies i enhorabona a tots.

MANUEL PALOMAR SANZ
RECTOR DE LA UNIVERSITAT D'ALACANT

En abril de 2014, al año del fallecimiento de Arcadio Blasco Pastor (1928-2013), el Museo de la Universidad de Alicante publicó "Arcadi Blasco en l'horitzó de la memòria", con varios textos redactados por expertos y amigos en homenaje a nuestro apreciado artista de Mutxamel, con quien manteníamos una estrecha vinculación y cuyo legado nos acompaña. En la presentación citábamos algunas de las aportaciones de Arcadio Blasco a la Universidad de Alicante, destacando la presencia de su escultura "Diálogos" (1992) en el Campus de Sant Vicent del Raspeig, su gran labor desde el Patronato del Museo de la Universidad de Alicante, la donación de obras muy significativas para los fondos de su colección de arte contemporáneo y la participación en varios proyectos y actividades del MUA.

Arcadio, como firme y comprometido defensor de los valores cívicos, la educación y la cultura, fue galardonado en 2005 con el Premio Maisonnave que otorga nuestra Universidad. Un poco más tarde, la gran sala del MUA albergó la gran exposición antológica "Arcadio Blasco. Narrador de objetos" inaugurada a finales de 2008. Y, ya en los primeros meses de 2013, se desarrollaron varias actividades como la exposición "Arcadi Blasco: relats de línies i fang"; varios talleres didácticos, entre ellos uno en colaboración con la EASDA del que surgió la escultura cerámica "Homenatge a Arcadi Blasco", ya instalada en el Campus; unas Jornadas tituladas "En torno a Arcadio Blasco" y una mesa redonda sobre "Arcadio Blasco y Educación". Finalmente, gracias al acuerdo y la colaboración de su familia, se iniciaron en el MUA los trabajos de catalogación, archivo y conservación del legado documental, cultural y artístico de Arcadio, todo ello con el auspicio del Vicerrectorado de Cultura, Esports i Llengües.

El nuevo reto que ahora nos ocupa ha sido el de desarrollar la investigación, conocimiento y difusión de la obra apenas conocida de Blasco aplicada a la arquitectura religiosa y civil desde mediados de los cincuenta hasta principios de los setenta del pasado siglo. Es decir, un trabajo historiográfico realmente novedoso cuyos resultados sorprendentes se muestran en esta exposición del MUA titulada "Arcadi Blasco. Art, arquitectura i memòria (1954-1974)" y en las actividades paralelas, tanto los talleres didácticos del MUA, como un ciclo de conferencias con destacados especialistas, profesores, críticos de arte y arquitectos, nuevamente gracias al comisariado y coordinación del profesor José Piqueras.

A buen seguro que esta exposición, con sus paneles, maquetas, cuadros cerámicos, pinturas, dibujos y documentos, sorprenderá por la cantidad y calidad de una obra apenas conocida, concretada en vidrieras, murales cerámicos y mosaicos que Arcadio realizó en numerosas iglesias de los pueblos de Colonización, en templos de varias ciudades españolas, especialmente en Madrid, así como en otros edificios, como queda reflejado en los artículos y fotografías de esta excelente publicación. A ello también contribuirán los audiovisuales producidos para la ocasión por el Taller de Imagen (FGUA), tras filmar gran parte de estas obras en diferentes provincias a lo largo de 2016. Gracias y enhorabuena a todos.

MANUEL PALOMAR SANZ
RECTOR DE LA UNIVERSIDAD DE ALICANTE

L'exposició "Arcadi Blasco. Art, arquitectura i memòria (1954-1974)", és el resultat del propòsit per conèixer millor i difondre l'obra artística que el jove Blasco va aplicar o va integrar en nombrosos temples i edificis civils en col·laboració amb diversos arquitectes durant aquest període. És a dir, un Arcadi *abans d'Arcadi* com a autor de vidrieres, mosaics i murals ceràmics. Un *artista d'arquitectes* –i no per a una clientela privada– amb una producció potser allunyada de l'estricta reflexió creadora que li va permetre, no obstant això, el transvasament de troballes des de la seua obra mural i artesanal a la destinada a una galeria d'art. I a l'inrevés.

Les dificultats han sigut considerables, en gran mesura per la falta de documentació, fet que en ocasions ha impedit la identificació, la localització i la segura atribució d'algunes obres. Indubtablement, Arcadi va treballar molt en aquests anys però, potser per això mateix, no va tenir temps d'anotar o deixar constància gràfica i documental de tot el que va fer. A finals dels vuitanta va començar un viatge de tornada cap a aquestes obres, sobretot les modestes esglésies de l'INC, en va fotografiar algunes i va aparcar gradualment les reticències ideològiques que tenia pel caire dels encàrrecs d'un art religiós en el context del nacionalcatolicisme.

La mostra s'ha estructurat en quatre seccions. En primer lloc, un recorregut introductori per un interessant i heterogeni conjunt d'esglésies, des de Tànger a Badajoz, que ens permet corroborar com l'art sacre contemporani, inscrit en les noves tendències modernitzadores propugnades per l'Església a Europa i també a Espanya, va suposar la introducció de l'art d'avantguarda per part d'uns joves que van sorprendre pel seu cop d'aire fresc en la nova arquitectura en què s'integrava, amb una gran llibertat en ocasions, encara que no sempre van gaudir de la comprensió de rectors i fidels.

En segon lloc, potser el nucli amb més sorpreses ja que en molts casos es tracta d'obres inèdites, es mostra la intensa col·laboració d'Arcadi amb l'Institut Nacional de Colonització (INC) que li va permetre en un període de poc més de deu anys treballar amb un bon nombre d'arquitectes en un total de vint-i-quatre esglésies disperses per Extremadura, Andalusia i Castella-la Manxa, algunes d'una gran qualitat dins de l'austeritat d'aquestes, en les quals també va combinar la seua figuració personal amb la plena abstracció.

Un tercer apartat correspon a la fructífera relació entre Blasco i Luis Cubillo, plasmada en diverses esglésies madrilenyes, com la de Nostra Senyora del Trànsit i la de Sant Ferran, com també el Seminari Mater Dei de Castelló. Si el més habitual en la construcció dels nous temples era la subordinació de l'artista a l'arquitecte, en el cas de Cubillo i Blasco es va donar una absoluta llibertat i compenetració. Malgrat les diferències religioses o polítiques que tenien, tots dos van compartir una visió avantguardista dels seus oficis respectius.

Finalment, hi ha un espai dedicat a la participació d'aquest en projectes destinats a obra civil relacionats amb el desenvolupament econòmic incipient des de finals dels anys cinquanta, com murals en nous habitatges, revestiments ceràmics de tot tipus d'edificis, a Madrid i Barcelona, centres oficials i educatius, vidrieres per a edificis d'empreses..., fins i tot intervencions per a pavellons lligats a la imatge d'Espanya en l'exterior, si bé moltes d'aquestes obres ja no existeixen o necessiten d'algun tipus de restauració.

Aquesta exposició, amb el seu catàleg, tallers didàctics i activitats paral·leles, no hauria sigut possible sense el gran equip del MUA. Cal destacar també la col·laboració especial de Sara Blasco Perujo i Luis Cubillo Cubillo, pel continu suport, localització i préstec de materials; i de Mariló Berenguer Ros, tan implicada en el procés de filmació durant diversos mesos en diferents ciutats i pobles. Igualment agraïm el suport dels responsables de les esglésies i els edificis visitats. Finalment, ha sigut fonamental la tasca investigadora dels professors Jesús García Herrero, Miguel Centellas Soler i Moisés Bazán de Huerta.

JOSÉ PIQUERAS MORENO

COMISSARI DE L'EXPOSICIÓ

La exposición "Arcadi Blasco. Art, arquitectura i memòria (1954-1974)", es el resultado del propósito por conocer mejor y difundir la obra artística que el joven Blasco aplicó o integró en numerosos templos y edificios civiles en colaboración con varios arquitectos durante ese periodo. Es decir, un Arcadio *antes de Arcadio* como autor de vidrieras, mosaicos y murales cerámicos. Un *artista de arquitectos* –y no para una clientela privada– con una producción quizás alejada de la estricta reflexión creadora que le permitió, no obstante, el trasvase de hallazgos desde su obra mural y artesanal a la destinada a una galería de arte. Y a la inversa.

Las dificultades han sido considerables, en gran medida por la falta de documentación, lo que en ocasiones ha impedido la identificación, localización y segura atribución de algunas obras. Indudablemente, Arcadio trabajó mucho en esos años pero, quizás por eso mismo, no tuvo tiempo de anotar o dejar constancia gráfica y documental de todo lo realizado. A finales de los ochenta comenzó un viaje de vuelta hacia estas obras, sobre todo las modestas iglesias del INC, fotografiando algunas de ellas y aparcando paulatinamente sus reticencias ideológicas por el cariz de los encargos de un arte religioso en el contexto del nacionalcatolicismo.

La muestra se ha estructurado en cuatro secciones. En primer lugar, un recorrido introductorio por un interesante y heterogéneo conjunto de iglesias, desde Tànger a Badajoz, que nos permite corroborar cómo el arte sacro contemporáneo, inscrito en las nuevas tendencias modernizadoras propugnadas por la Iglesia en Europa y también en España, supuso la introducción del arte de vanguardia por parte de unos jóvenes que sorprendieron por su bocanada de aire fresco en la novedosa arquitectura en que se integraba, con gran libertad en ocasiones, aunque no siempre gozaron de la comprensión de párrocos y fieles.

En segundo lugar, quizás el núcleo con mayores sorpresas pues en muchos casos se trata de obras inéditas, se muestra la intensa colaboración de Arcadio con el Instituto Nacional de Colonización (INC) que le permitió en un periodo de poco más de diez años trabajar con un buen número de arquitectos en un total de veinticuatro iglesias dispersas por Extremadura, Andalucía y Castilla-La Mancha, algunas de gran calidad dentro de su austeridad, en las que también combinó su figuración personal con la plena abstracción.

Un tercer apartado corresponde a la fructífera relación entre Blasco y Luis Cubillo, plasmada en varias iglesias madrileñas, como la de N^{ra} S^a del Tránsito y la de San Fernando, así como el Seminario Mater Dei de Castellón. Si lo habitual en la construcción de los nuevos templos era la subordinación del artista al arquitecto, en el caso de Cubillo y Blasco se dio una absoluta libertad y compenetración. A pesar de sus diferencias religiosas o políticas, ambos compartieron una visión vanguardista de sus respectivos oficios.

Finalmente, hay un espacio dedicado a su participación en proyectos destinados a obra civil relacionados con el incipiente desarrollo económico desde finales de los cincuenta, como murales en nuevas viviendas, revestimientos cerámicos de todo tipo de edificios, en Madrid y Barcelona, centros oficiales y educativos, vidrieras para edificios de empresas..., incluso intervenciones para pabellones ligados a la imagen de España en el exterior, si bien muchas de estas obras ya no existen o necesitan algún tipo de restauración.

Esta exposición, con su catálogo, talleres didácticos y actividades paralelas, no habría sido posible sin el gran equipo del MUA. Hay que destacar también la colaboración especial de Sara Blasco Perujo y Luis Cubillo Cubillo, por su continuo apoyo, localización y préstamo de materiales; y de Mariló Berenguer Ros, tan implicada en el proceso de filmación durante varios meses en diferentes ciudades y pueblos. Igualmente agradecemos el apoyo de los responsables de las iglesias y edificios visitados. Finalmente, ha sido fundamental la tarea investigadora de los profesores Jesús García Herrero, Miguel Centellas Soler y Moisés Bazán de Huerta.

JOSÉ PIQUERAS MORENO

COMISARIO DE LA EXPOSICIÓN

ARCADI BLASCO. ART, ARQUITECTURA I MEMÒRIA (1954-1974)

- 12 Arcadio Blasco y la integración de las artes
240 Arcadi Blasco i la integració de les arts
JOSÉ PIQUERAS MORENO
- 34 La obra de Arcadio Blasco en las iglesias del Instituto Nacional de Colonización (1954-1965)
248 L'obra d'Arcadi Blasco en les esglésies de l'Institut Nacional de Colonització (1954-1965)
MIGUEL CENTELLAS SOLER y MOISÉS BAZÁN DE HUERTA
- 70 Arquitecto, Luis Cubillo. Arcadio Blasco, artesano
259 Arquitecte, Luis Cubillo. Arcadio Blasco, artesà
JESÚS GARCÍA HERRERO
- 90 Arcadio Blasco. Obra civil (1956-1974)
270 Arcadi Blasco. Obra civil (1956-1974)
JOSÉ PIQUERAS MORENO
- 110 Arcadi Blasco. Art, arquitectura i memòria (1954-1974)
I. La integración de las artes (1956-1970)
II. Las iglesias de Colonización (1954-1965)
III. Espirales de Luz (1958-1972)
IV. Obra civil (1956-1974)

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

MUSEU UNIVERSITAT D'ALACANT

Ajuntament de
Mutxamel

dl GOBIERNO
PROVINCIAL
ALICANTE
La Dipu de los Pueblos

**CTAACOLEGIO
TERRITORIAL
DE ARQUITECTOS
DE ALICANTE**

COAM

COLEGIO
OFICIAL
ARQUITECTOS
DE MADRID